

סוף שחור באפריקה

ר מדינה ה־27 של אפריקה השחורה, קניה, ניתקה את יחסיה עם ישראל. היתה זאת לא רק המכה האחרונה, אלא גם המכה המכאיבה ביותר: קניה היתה התחנה העיקרית של אל על בין ישראל ודרום־אפריקה, צומת חשוב לכל האינטר־סים הישראליים ביבשה.

עם מכה זו, הגיעה ההתמוטטות לסיומה. מכל המדינות השחורות, נשארו מבודדות עם ישראל רק שלוש מדינות־גרות של דרום־אפריקה הלבנה: בוטסואנה, סוואזילנד ולסוטו. אלה הן למעשה מושבות עלובות של דרום־אפריקה, ולעמדתן אין כל חשיבות.

אידי היה אמין

ב גלגל המזל הזה, לא חדרה חשיבות התהליך הזה לתודעת הציבור הישראלי. לכל היותר מצא הדבר את ביטויו בבדיחות. למשל: „המדינה האפריקאית היחידה המיימת יחסים עם ישראל היא העוצבה של אריק שרון ממערב לתעלה.“ כאשר אידי אמין, הרוזן של אוגנדה שהולעה לשלטון בעזרת ישראל, ניתק את יחסיו עם ישראל בצורה ברוטאלית, עורר הדבר לא מעט גיחוך. הרוזן הפרימרי טיבי נראה כדמות של בדיחה, ואוגנדה לא היתה חשובה במיוחד.

אולם כעת נראה שאמין היה נביא. הוא פתח בתהליך שגרר אחריו, לאחר מכן, את כל החלק השחור של היבשה.

תחילה ניפו להתנחם בכך שזוהי בעייה פשוטה של כסף מול כסף — התמיכה הישראלית מול אוצרי רות־הנפט של לוב. אולם אשלייה נוחה זו הופרכה יותר ויותר.

אפריקה היא אנטי־אפריאליסטית. ה־שינאה לנצלן הלבן היא עמוקה ומושרשת, המשך תהליך ההשתחררות מן השלטון הקולוניאלי. זהו הגורם הנפשי העיקרי בכל המדינות השחורות. בהתחלה, רכב על גל זה, היא הופיעה כמדינה קטנה, שהשתחררה בעצמה מעול שילטון זר, והמוכנה להעניק את נסיונה המיוחד למדינות קטנות אחרות.

קו זה שיכנע את רוב המדינות החדרות. שרת־החוף גולדה מאיר ביקרה בחוף השנהב, רקדה בפני מארחיה השחורים וקיבלה תואר־כבוד של ראש־שבט. לוי אשכול ערך סיור־ניצחון ברחבי היבשה.

אבא אבן שפך עליה תשפוכת אינסופית של נאומים בכמה שפות. יחד עם הביקורים והנאומים שפכה ישראלי לתוך היבשת אוצר גדול מאוד של כסף ומשאבים אנושיים, בהשוואה ליכולת

אפריקה לפי מרקאטור רחבה וקרובה

תה. כי משרד־החוף, שלא היו לו הצלחות רבות בעולם, ראה באפריקה את הצלחתו המזהירה ביותר, היהלום השחור בעטרת ראשו.

ואכן, היה יבול. 30 הקולות של אפריקה השחורה מהווים כרבע מכל הקולות באו"ם, וחלק מהם מנע החלטות אנטי־ישראליות, או לפחות הקהה את עוקצן. מדינות כמו אתיופיה, חוף השנהב, ליבריה וזאיר הפכו, כימעט לבסיסים ישראליים, לא פעם האשימו הערבים את אתיופיה בקיום בסיס־סים צבאיים ישראליים בשטחה, מול מיצר באב־אל־מנדב, וכמה משליטי אפריקה היו בעצמם חניכי צה"ל ולובשי מדיו.

עוד כובש לבן

מ ה, אם כן, גרם לכך שכל ההשקעה העצומה הזאת ירדה לטימיון? היו גורמים רבים, החל ברצון לגבש גוש משותף של אפריקה השחורה ואפריקה הערבית, וכלה בשיקולים כלכליים. אך הגורם העיקרי היה, בלי ספק, מדיניות־פסיכולוגית.

ישראל איבדה בהדרגה את צביונה המקורי כמדינה משתחררת ו־אנטי־אימפריאליסטית, וקיבצה צביון של מדינה קולוניאלית לכנה, כובשת ומדכאת.

מדינות אפריקה, כמו מדינות רבות במערב, השתכנעו בהדרגה שממשלת ישראל אינה מתכוונת להחזיר את השטחים שכבשה ב־1967, וכי הסיבה האמיתית לכך אינה אלא הרצון לספח לעצמה שטחים ערביים לצורכי התנחלות. הדבר מעורר זיכרונות חריפים במדינות כמו קניה, שבהן הפקיעו השלטונות הקולוניאליים בשעתו את מיטב הקרקעות לצורכי מתנחלים ל־בנים.

ככל שישראל נעשתה תלוייה יותר בארצות־הברית והצביעה עימה באו"ם, נגד מדינות העולם השלישי, כן הצליחו הערבים לשכנע את הנציגים האפריקאיים שישראל היא גרורה של ארצות־הברית. כא־

אפריקה לפי פטרוס ארוכה ורחוקה

שר דרום־אפריקה המטירה מהמאות על ישראל, נרשם גם דבר זה בבירות השחורות, הרואות בשילטון הגזעני של דרום־אפריקה את השטן עלי אדמות. המדינות של ממשלת ישראל מאז מלחמת ששת־הימים היתה הרת אסונות רבים. האסון האפי ירקאי הוא רק הכולט ביותר.

הנבונים ביותר בין נציגי ישראל באפריקה ראו את הבאות זה מכבר. „המדינות השחורות רוצות להוכיח את עצמאותן נגד המערב הלבן. הן לא יכולות לריב עם ארצות־הברית או עם בריטניה, מפני שזה יקר מדי. הדבר הכי זול בשבילן לריב עם ישראל.“ אמר אחד מהם.

מכה חדשה

עם השלמת ההתמוטטות, נסתיים פרק. אין תיקווה לתקן משהו, אלא אחרי השגת הסדר־שלום במרחב. וגם אז יהיה קשה מאוד לכבוש בחזרה אפילו כמה מן העמדות, שנפלו עכשיו בסערה. ההשפעה על מצבה של ישראל היא מר־חיקת־לכת. באו"ם הופכת ישראל למיבצר במצור. הנציגות הישראלית בעולם הצטמצמה ממילא הצטמקו אפשרויותיה לבצע תימרונים פוליטיים ולעמוד בלחצים. למעשה השתנתה מפת־העולם לגבי ישראל.

בימים אלה מתפרסמות מפות חדשות של אפריקה בעולם. גיאוגרף גרמני בשם פטרס הכריז מרד על המפות הקיימות, המבוססות על השיטה שהומצאה בשנת 1569 על־ידי גיאוגרף אחר, גרהארט קרמר, הידוע בשם מרקאטור. כל מפה שטוחה היא כוזבת, מכיוון שאי־אפשר לתאר בצורה שטוחה שטח של כדור. השיטה של מרקאטור מתארת נאמנה את הזוויות, ועל כן היא טובה לניווט. אך היא מסלפת את השטחים, נותנת יתרון גדול לאירופה ול־אמריקה הצפונית, אך מקטינה את ארצות־קרה־משווה, הנראות קטנות מכפי שהן באמת. השיטה של פטרס מתקנת ליקוי זה — אך הזוויות שוב אינן נכונות.

במיבצע הצבאי האחרון, חדרה ישראל לאפריקה. אולם כמו במפה של פטרס, אפריקה נעשתה ארוכה מאוד, רחוקה מאוד.

היוצרת לגיל החותך את קו־הרוחב ה־47, בצפון ובדרום.

לעורכנו היקר מור אריה דיסנצ'יק בהגיעך לגיל פרישה - שלוחה ברכתנו:

מי יתן ותאריך ימים וש ותזכה לראות מדינת ישראל של ומשגשגת כשחזון הדורות קם ו

„מעריב“ — ה בית־דפוס „מעריב“ מנהלת „מעריב“

עורך דיסנצ'יק ומודעת הפרישה מתחה זמנית

אלה, כפי הנראה, כמה מעובדי מעריב, שאין דעתם נוחה ממדיניות העיתון, המי שמש כלי־ביטוי למימסד, ושהיו רוצים להכריח את דיסנצ'יק לפרוש, כדי לנסות להפוך את מעריב לעיתון ביקורתי יותר. (המשך בעמוד 23)

דעה המפוברקת. למרות שאין לכאורה כל עבירה פלילית בפירסומה, זוהי בסך הכל מודעת־ברכה, לאיש שאומנם הגיע לגיל פרישה.

גם אם לא יתגלה מוסר־המודעה, אין ספק לגבי זהותם של יוזמי המתחה. היו

אריה דיסנצ'יק (66) עצמו. שכן אם נועדה המודעה רק לברוך על הגיעו לגיל פרישה, היא איחרה כמעט בשנה. דיסנצ'יק, יליד ריגה, מי שהיה בשעתו עוזרו ומכירו של זאב ז'בוטינסקי, מנהג עם מייסדי מעריב ובא במקומו של הד"ר עזריאל קרליבך כעורך העיתון אחרי פטירתו של הראשי של מעריב עוד בדצמבר אשתקד, כאשר מלאו לו 65. את מקומו היה תופס אז כעורך מעריב שלום רוזנפלד (59). יליד פולין, אף הוא איש בית־ר ואצ"ל לשעבר.

אלא שבניגוד לנוהג שהיה מקובל במעריב, שכל מי שמגיע לגיל 65 פורש מעבודה סדירה בעיתון, אפילו הוא בעל מניות, ביקש דיסנצ'יק להמשיך בהכונתו כעורך עוד תקופה מסוימת. חבריו נענו לו.

מודעה מחאה. היה זה מזור שעובדי מעריב יבחרו לברך את עורכם הראשי דווקא מעל עמודי הארץ, ולא מעל דפי מעריב עצמו. חקירה קצרה העלתה כי היתה זו מתחה, שנועדה לרמוז לדיסנצ'יק כי יש אנשים הסבורים כי הגיעה שעתו לפרוש.

איך נפל עיתון כמו הארץ קורבן למתח זה כזאת, שהפכה לשיחת היום בכל הארץ, מבלי לברר מי הם נותני המודעה? מסתבר, כי המודעה נמסרה על גבי נייר מיכתבים רשמי של מעריב, והתנוססה עליה חתימה מוזיפת של שלום רוזנפלד. למקבלי המודעה לא היה ספק בכשרותה. למישרה נמסרה תלונה, וחוקרי־המישׁר טרה מנסים לברר עתה מי נתן את המיר

האפשרות היחידה האחרת לשינוי הנהגה היא קיום הבחירות במועד שנקבע, כדי לאפשר למפלגת־העבודה להחליף את הנהגתה בעת הרכבת הממשלה החדשה. גם סיכוי זה מוטל בספק, בגלל אחיזתה של גולדה במפלגה. רק לחץ קיצוני מלמי טה יכול לגרום לשינוי כלשהו במפלגה בלתי־דמוקרטית, שבה שולט קומץ של עסקנים.

דבר אחד ברור: לא יהיה שינוי כלשהו, ללא בחירות. אף כי איש לא הוט לקיים בחירות בתקופה של משבר לאומי — אין מנוס מכך.

כל דרך אחרת גרועה יותר.

עיתונות

פרשת הפרישה

המודעה שפורסמה ביום הראשון השבוע בעמוד האחורי של היומן הארץ־בהבלטה רבה, הפתיעה רבים. היתה זו מודעה עליה היו חתומים עובדי המערכת והמנהלה של החזון מעריב, והיא כללה ברכה לעורכו הראשי של העתון, אריה („צ'יק“) דיסנצ'יק, „בהגיעו לגיל פרישה“.

קוראים תמימים, שעניינם נתקלו במיר דעה, יכלו להתרשם כאילו מבשרת המיר דעה את פרישתו של דיסנצ'יק מעריכת מעריב, ועל צאתו לגימלאות. מובן שהם יכלו לשאול את עצמם מדוע בחר העורך, הנחשב כאחד העינים רבי־ההשפעה ביו־תר במדינה, לפרוש דווקא עתה, בעיצומם של מאורעות הריגורל.

מי שהופתע באמת למיקרא הידיעה היה